

Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

**ΣΗΜΕΙΩΜΑ
ΕΝΩΠΙΟΝ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Για τη ψήφιση του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Προστασίας
του Πολίτη «Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός του
Σωφρονιστικού Κώδικα - τροποποιήσεις στον ν.2776/1999»**

Οκτώβριος 2022

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας και ο Εθνικός Θεσμός σε θέματα προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Έχει ιδρυθεί με το Ν 2667/1998 βάσει κανόνων των Ηνωμένων Εθνών (Αρχές των Παρισίων) όπως αυτός αντικαταστάθηκε με τον Ν 4780/2021. Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από είκοσι φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, συνδικαλιστικές οργανώσεις, οργανώσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικά ιδρύματα).

Σημείωμα της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου ενώπιον της Βουλής των Ελλήνων για τη ψήφιση του Σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός του Σωφρονιστικού Κώδικα – τροποποιήσεις στο ν.2776/1999»¹

A) Γενικές παρατηρήσεις

1. Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) από την ίδρυσή της και στο πλαίσιο του θεσμικού ρόλου της ως Εθνικού Θεσμού για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και ανεξάρτητου προς τούτο συμβουλευτικού οργάνου της Πολιτείας² παρακολουθεί τα ζητήματα που αφορούν στη λειτουργία του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες στο νόμο της διαδικασίες, δηλαδή: «α) εξετάζει ζητήματα σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου που της θέτει η Κυβέρνηση ή η Διάσκεψη των Προέδρων της Βουλής ή της προτείνουν τα μέλη της ή η Κοινωνία των Πολιτών, β) υποβάλλει συστάσεις και προτάσεις, εκπονεί μελέτες και γνωμοδοτεί για τη λήψη νομοθετικών, διοικητικών ή άλλων μέτρων που συμβάλλουν στη βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, γ) εξετάζει την προσαρμογή της εθνικής έννομης τάξης προς το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και εκφέρει σχετική γνώμη προς τα αρμόδια όργανα της Πολιτείας»³.

2. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕΔΑ μελετά διαχρονικά την εξέλιξη του θεσμικού πλαισίου που αφορά τον Σωφρονιστικό Κώδικα και τα καταστήματα κράτησης, έχει κατ' επανάληψη προσκληθεί και λάβει μέρος σε συνεδριάσεις της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και Λοιπών Δομών Εγκλεισμού της Βουλής των Ελλήνων ενώ έχει καταθέσει προς τα αρμόδια υπουργεία κείμενα παρατηρήσεων επί σχεδίων νόμου ως προς τις ρυθμίσεις σωφρονιστικού δικαίου καθώς και στρατηγικών σχεδίων για το σωφρονιστικό σύστημα και την αντεγκληματική πολιτική⁴. Η ΕΕΔΑ έχει περαιτέρω τοποθετηθεί και σε ζητήματα που αφορούν στις συνθήκες κράτησης, την μεταχείριση κρατουμένων και την κοινωνική επανένταξή τους, αναδεικνύοντας την ιδιαίτερη σημασία τους για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως άλλωστε αποτυπώνεται πλέον και στη νομολογία διεθνών και εθνικών δικαστηρίων και λοιπών δικαιοδοτικών οργάνων διεθνούς δικαίου καθώς και σε πλήθος επιστημονικών δημοσιεύσεων⁵. Επιπλέον, είναι γνωστό ότι για τα ζητήματα αυτά η ΕΕΔΑ βρίσκεται σε διαρκή επικοινωνία με τα αρμόδια όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Συμβουλίου της Ευρώπης και άλλων διεθνών οργανισμών ενώ έχει επανειλημμένα συναντηθεί και συζητήσει σχετικά με εκπροσώπους του κλιμακίου εκτέλεσης αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – τις επόμενες δύο εβδομάδες

¹ Το παρόν Σημείωμα εγκρίθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ στις 24.10.2022. Εισηγητής/τρια: Γιάννης Φ. Ιωαννίδης, Α' Αντιπρόεδρος της ΕΕΔΑ και Αναστασία Χαλκιά, Επιστημονική Συνεργάτιδα της ΕΕΔΑ.

² Άρθρο 1 ν. 2667/1998, άρθρο 10 ν. 4780/2021.

³ Άρθρο 12 ν. 4780/2021.

⁴ [Παρατηρήσεις ΕΕΔΑ](#) επί του Στρατηγικού Σχεδίου (Στρατηγικός Σχεδιασμός 2018-2020) για το Σωφρονιστικό Σύστημα του Υπουργείου Δικαιοσύνης Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής.

⁵ Βλ. [Έκθεση Αναφοράς της ΕΕΔΑ](#) για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία: Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, GNCHR, [Submission to the United Nations Committee against Torture on the List of Issues Prior to Reporting for the Eighth periodic examination of Greece under the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment](#), February 2022.

προγραμματίζεται επίσης αντίστοιχη συνάντηση. Όλες δε οι θέσεις της ΕΕΔΑ, όπως έχουν υιοθετηθεί από την Ολομέλεια της και έχουν ευρέως δημοσιοποιηθεί, βρίσκονται αναρτημένες στον ιστότοπο της Εθνικής Επιτροπής.

3. Δεδομένης της εμπειρίας και εμπειρογνωμοσύνης της ΕΕΔΑ στα ζητήματα που αφορά το κατατεθέν σχέδιο νόμου (εφεξής Σ/Ν), όπως: α) η βελτίωση των συνθηκών κράτησης, β) η περαιτέρω θωράκιση των δικαιωμάτων των κρατουμένων, γ) η διασφάλιση της ισότητας στον τρόπο διαβίωσης και η απαγόρευση κάθε δυσμενούς μεταχείρισης των κρατουμένων εντός των σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς και δ) η ενίσχυση των φορέων κοινωνικής επανένταξης των αποφυλακισθέντων, είναι απορίας άξιο πώς δεν αναζητήθηκε η συνδρομή της κατά την διαδικασία διαμόρφωσης του τελικού κειμένου. Εξίσου, προξενεί προβληματισμό το γεγονός ότι η ΕΕΔΑ πληροφορήθηκε από τον Τύπο την κατάθεση του σχετικού νομοσχεδίου, παρά τον ορισμό λειτουργικού συνδέσμου της Ελληνικής Αστυνομίας που δρα ως σημείο επαφής μεταξύ του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και της Εθνικής Επιτροπής. Σημειώνουμε, επίσης, ότι δεν θεωρήθηκε αναγκαίο από την πλειοψηφία της αρμόδιας κοινοβουλευτικής επιτροπής η πρόσκληση ούτε της ΕΕΔΑ ούτε του Συνηγού του Πολίτη, μέλους της ΕΕΔΑ και του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, στη σχετική ακρόαση φορέων. Η συνολική αυτή στάση δεν ανταποκρίνεται στο θεσμικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της ΕΕΔΑ, ως Εθνικού Θεσμού για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, υπό το φως και των ρητών σχετικών συστάσεων διεθνών οργανισμών⁶. Αυτός ο ρόλος της ΕΕΔΑ αποτυπώνεται και στο Εγχειρίδιο Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης⁷, το οποίο προβλέπει ότι η ολοκληρωμένη εκτίμηση των συνεπειών μιας ρύθμισης προϋποθέτει την προηγούμενη γνωμοδότηση υπηρεσιών ή Αρχών με εξειδίκευση στο συγκεκριμένο αντικείμενο της προτεινόμενης ρύθμισης – η ΕΕΔΑ μάλιστα αναφέρεται ως παράδειγμα τέτοιας αρχής. Είναι αυτονόητο ότι η γνωμοδότηση αυτή δεν μπορεί να υποκατασταθεί με την τυχόν συμμετοχή της ΕΕΔΑ στην διαδικασία της γενικής διαβούλευσης που προηγείται της κατάθεσης του νομοθετήματος στη Βουλή των Ελλήνων.

4. Επί της αρχής, η ΕΕΔΑ, παρότι δεν κλήθηκε να καταθέσει τις απόψεις της, σε κανένα στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας όπως αναλυτικά αναφέρθηκε ανωτέρω, καλωσορίζει, κάθε προσπάθεια εκσυγχρονισμού του Σωφρονιστικού Κώδικα που τέθηκε σε ισχύ το 1999 και εκφράζει την πάγια θέση της ότι η αντιμετώπιση από την Πολιτεία του σωφρονισμού υπό το πρίσμα της διασφάλισης των δικαιωμάτων των κρατουμένων πρέπει να γίνεται με τρόπο ολιστικό και συνεπή. Επισημαίνει επίσης, ότι ο βασικός κορμός ενός τόσο σημαντικού Σ/Ν οφείλει να είναι ο ανθρωποκεντρικός του χαρακτήρας και η πλήρης συμβατότητά του με το διεθνές δίκαιο και κανόνες, την ενωσιακή και εθνική νομοθεσία.

B) Ειδικές παρατηρήσεις

Η ΕΕΔΑ, καταθέτει ενδεικτικά παρατηρήσεις, αναφορικά με ζητήματα που συνδέονται με το περιεχόμενο επιμέρους ρυθμίσεων που προωθούνται με το Σ/Ν. Παραδείγματος χάριν:

5. Η προτεινόμενη **θέσπιση ένδικου βοηθήματος για την προστασία των κρατουμένων από τις γενικές συνθήκες κράτησης**, στοχεύει στην κάλυψη ενός σοβαρού νομοθετικού κενού στην ελληνική νομοθεσία και υπό αυτή την οπτική η πρόβλεψη αποτιμάται ως θετική. Η

---

⁶ Συμβούλιο της Ευρώπης, Σύσταση [CM/Rec\(2021\)1](#) της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη για την ανάπτυξη και ενίσχυση αποτελεσματικών, πλουραλιστικών και ανεξάρτητων εθνικών θεσμών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, 31.03. 2021 (Παράρτημα II, παρ. 8)).

⁷ Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων, [1. Εγχειρίδιο Νομοπαρασκευαστικής Μεθοδολογίας / 2. Εγχειρίδιο και Υπόδειγμα Ανάλυσης Συνεπειών Ρύθμισης](#), 4 Μάϊου 2020.

ρύθμιση αυτή καλείται να αποκαταστήσει τις συνέπειες που ενέχουν οι υπερπλήρεις και οι εντελώς ακατάλληλες συνθήκες που επικρατούν στις ελληνικές φυλακές στα κρατούμενα άτομα, μέσα από την αλλαγή χώρου κράτησης εντός του ιδίου Σωφρονιστικού Καταστήματος, τη μεταφορά στο νοσοκομείο των φυλακών ή άλλο δημόσιο νοσοκομείο, την κατά προτεραιότητα μεταγωγή του προσφεύγοντος, τη χρηματική ικανοποίηση. Λαμβάνοντας ωστόσο υπόψη ότι οι συνθήκες στις ελληνικές φυλακές έχουν θεωρηθεί ότι ισοδυναμούν με απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση, όπως επανειλημμένα έχει αποφασίσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, έχουν καταδείξει οι αποφάσεις της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης και οι εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Πρόληψης των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, εγείρονται επιφυλάξεις ως προς την αποτελεσματικότητα της εν λόγω ρύθμισης και ειδικότερα ως προς το σκέλος που αφορά τη μεταγωγή⁸. Η πρόβλεψη ένδικου βοηθήματος αδυνατεί να εξισορροπήσει ουσιαστικά και αποτελεσματικά τα ζητήματα που επιχειρεί να αντιμετωπίσει όσο οι υφιστάμενες, προσβλητικές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, συνθήκες κράτησης σε συνδυασμό με τον υπερπληθυσμό αποτελούν δομικά στοιχεία των ελληνικών φυλακών. Ως εκ τούτου, έως ότου διαμορφωθούν συνθήκες κράτησης που διασφαλίζουν τουλάχιστον επαρκή ή ανεκτή διαβίωση το προβλεπόμενο μέτρο της μεταγωγής για τη διασφάλιση της τήρησης των κανόνων διαβίωσης σε περίπτωση αποδοχής της προσφυγής καθίσταται άνευ ουσίας και ανεπαρκές για την ουσιαστική διαχείριση σωφρονιστικών ζητημάτων, πολλώ δε μάλλον, όταν η μεταγωγή δύναται να καταστεί υπό προϋποθέσεις από μέτρο θεραπείας σε μέτρο τιμώρησης των κρατουμένων (ενδεικτικά αναφέρονται η χωρική απομάκρυνση των κρατουμένων από τα οικεία πρόσωπα και το εκπαιδευτικό ίδρυμα όπου φοιτούν). Τονίζεται, δε ότι η θέσπιση ένδικου βοηθήματος δεν προβλέπει προθεσμία εκτέλεσης της απόφασης, παρά μόνο προθεσμία έκδοσης αυτής και αυτό το κενό σωρευτικά με τα ανωτέρω, ουδόλως συντείνει προς την αποτελεσματικότητα της προτεινόμενης ρύθμισης.

6. Αναφορικά με τις **άδειες**, διαπιστώνεται αυστηροποίηση του πλαισίου χορήγησής τους. Εν γένει αυξάνεται ο χρόνος της ποινής που απαιτείται να έχει εκτιθεί προκειμένου να καταστεί παραδεκτή η υποβολή της αίτησης για τακτική άδεια και συστηματοποιείται η άμεση σύνδεσή τους με τη φύση του/των τελεσθέντος/των αδικήματος/άτων και το ύψος της επιβληθείσας ποινής. Ενδεικτικά αναφέρεται στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης⁹ άτομο που κρατείται με ποινή δις ισόβιας κάθειρξης θεμελιώνει δικαίωμα να αιτηθεί τη λήψη τακτικής άδειας μετά την παρέλευση 15 ετών πραγματικής έκτισης, ενώ άτομο που κρατείται σε ποινή ισόβιων και πρόσκαιρης κάθειρξης 20 ετών, μετά την παρέλευση 14,5 ετών πραγματικής έκτισης. Υπό αυτή την έννοια θεσπίζονται προφανείς διακρίσεις μεταξύ των κρατουμένων βάσει της επικινδυνότητάς τους σε συνάρτηση με το είδος του αδικήματος που έχουν τελέσει, οι οποίες παραβιάζουν τις αρχές της ισότητας στη μεταχείριση και της αναλογικότητας. **Αποσυνδέεται έτσι οριστικά και αμετακλήτως η χορήγηση αδειών με τη σταδιακή επίτευξη της κοινωνικής επανένταξης.**

7. Επιπρόσθετα, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις για τις **εκπαιδευτικές άδειες** των κρατουμένων εισάγουν σημαντικούς περιορισμούς στην άσκηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση.

⁸ Βλ. Ελληνική Ένωση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, [Δικαιώματα κρατουμένων: Το άρθρο 12 της πρότασης νόμου για ένα αποτελεσματικό ένδικο βοήθημα](#), 24 Μαΐου 2022.

⁹ [Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης](#), Τίτλος Αξιολογούμενης Ρύθμισης «Σχέδιο νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη με τίτλο: Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα – Τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999», σ. 89.

Κατ'αρχήν, το κρατούμενο άτομο μπορεί να φοιτήσει μόνο σε δημόσιες σχολές, κατά αδικαιολόγητη παρέκκλιση των ισχυόντων για τα άτομα που διαμένουν στην ελληνική επικράτεια και θεμελιώνουν δικαίωμα στην ανώτατη εκπαίδευση. Περιορισμοί προστίθενται στη χορήγηση των εκπαιδευτικών αδειών ως προς α) το χρόνο που μπορεί να υποβληθεί η αίτηση εκπαιδευτικής άδειας, καθώς απαιτείται να έχει συμπληρωθεί συγκεκριμένο διάστημα κράτησης που φθάνει έως και τους 24 μήνες, β) την επιτυχή παρακολούθηση των μαθημάτων, γ) την υποχρεωτική διά ζώσης παρακολούθηση μαθημάτων ή εργαστηρίων. Ακόμα, εξαιρετικά προβληματική είναι η προωθούμενη ρύθμιση σύμφωνα με την οποία με Π.Δ. θα είναι δυνατός ο επανακαθορισμός του τρόπου με τον οποίο υπολογίζονται ευεργετικά οι ημέρες έκτισης των ποινών. Και τούτο διότι η μεν πολιτεία καθίσταται ευάλωτη σε εκ των έσω πιέσεις των κρατουμένων, παραβιάζεται η αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, αφού η εκτελεστική λειτουργία μεταβάλλει το περιεχόμενο δικαστικής αποφάσεως και, τέλος, δημιουργεί καθεστώς εξάρτησης, σε βάρος των κρατουμένων, από πολιτικές αποφάσεις της πολιτείας που ορίζουν τα του εγκλεισμού τους.

8. Η ΕΕΔΑ θεωρεί ότι **το δικαίωμα των κρατουμένων στην εκπαίδευση** και η διασφάλισή του δεν αποτελούν μόνο εγγυήσεις που απορρέουν από το Σύνταγμα και τις Διεθνείς Συμβάσεις αλλά ότι πρόκειται για ένα ουσιαστικό μέτρο-προϋπόθεση επανένταξης των κρατουμένων στην κοινωνία μετά την έκτιση της ποινής τους. Ταυτόχρονα, συνιστά μέσο διά του οποίου επιτυγχάνεται η ομαλή διαβίωση στα καταστήματα κράτησης, καθώς μειώνει τον νεκρό χρόνο έκτισης της ποινής και συμβάλλει στην ψυχική και πνευματική καλλιέργεια των εγκλειστών με αποτέλεσμα τη μείωση της βίας. Ο τρόπος με τον οποίο διασφαλίζεται το δικαίωμα αυτό προβλέπεται από την ισχύουσα νομοθεσία, αλλά είναι σαφές ότι η διασφάλισή του συναρτάται με τις ιδιαίτερες συνθήκες στις οποίες υπάγεται η έκτιση της ποινής της στέρησης της ελευθερίας. Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ επισημαίνει, ότι **το ζήτημα των αδειών των κρατουμένων σε συνάρτηση με το δικαίωμα των κρατουμένων στην εκπαίδευση εγείρει εμπόδια στην άσκηση του δικαιώματος στην εκπαίδευση**. Η ΕΕΔΑ έχει την γνώμη ότι η προτεινόμενη ρύθμιση πρέπει να διασφαλίζει την ισορροπία ανάμεσα στην ασφάλεια των εγκαταστάσεων και στα δικαιώματα των κρατουμένων και να προάγει την κοινωνική επανένταξή τους. Αυτό πρέπει να προκύπτει κάθε φορά και από το γράμμα του νόμου αλλά και από την εφαρμογή του¹⁰. Υπό αυτή την οπτική **σωφρονισμός ενώ περιορίζονται οι εκπαιδευτικές άδειες δεν μπορεί ναπραγματωθεί**.

9. Ακόμα, περιορίζεται υπέρμετρα **η χορήγηση άδειας για την ημιελεύθερη διαβίωση**, καθώς προβλέπεται μόνο για τα άτομα που εκτίουν ποινή κάθειρξης για οικονομικά αδικήματα ενώ για ποινές φυλάκισης ή περιορισμού σε ειδικό Κατάστημα κράτησης νέων προβλέπεται εφόσον τα άτομα που κρατούνται έχουν τηρήσει τους όρους από τη χορήγηση τουλάχιστον μίας άδειας. **Εκ των πραγμάτων, με την ανωτέρω ρύθμιση συντελείται ο πλήρης αποκλεισμός όλων των κρατουμένων από την ημιελεύθερη διαβίωση πλην εκείνων που εκτίουν ποινή για τέλεση οικονομικών αδικημάτων**. Ωστόσο, είναι κοινός τόπος ότι η χορήγηση άδειας για ημιελεύθερη διαβίωση, εξισορροπεί προβλήματα που απορρέουν από τον υπερπληθυσμό της φυλακής, κρατά ενεργούς τους δεσμούς των κρατουμένων με την εργασία τους και την κοινότητα και μειώνει τις εκδηλώσεις βίας εντός του Καταστήματος, γι' αυτό εξάλλου ενθαρρύνεται η εφαρμογή μέτρων για τη χαλάρωση των ποινών, ειδικά στην

---

¹⁰ Βλ. [Ανακοίνωση ΕΕΔΑ](#) για το ζήτημα της εκπαίδευσης των κρατουμένων, 30 Μαΐου 2018, [Ανακοίνωση ΕΕΔΑ](#): Εκπαιδευτικές άδειες κρατουμένων: «Η εκπαίδευση είναι ελπίδα και όχι απειλή για την κοινωνική επανένταξη», 3 Δεκεμβρίου 2014.

περίπτωση των μικρότερων ποινών, συμπεριλαμβανομένης, μεταξύ άλλων, της ημιελεύθερης διαβίωσης¹¹.

10. Η προτεινόμενη ρύθμιση σχετικά με τη σύσταση **Σωφρονιστικών Καταστημάτων Αυξημένης Ασφάλειας**, παρότι επιχειρεί, όπως αναφέρεται στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης¹² να ρυθμίσει τις σοβαρά απείθαρχες συμπεριφορές *ιδιαίτερα επικίνδυνων* ενήλικων κρατουμένων κατά συγκρατούμενων ή υπαλλήλων, να προστατεύσει το σύνολο των κρατουμένων και υπαλλήλων και να διασφαλίσει την εύρυθμη λειτουργία της φυλακής, παραμένει γενική δίχως να εξειδικεύει σε καίρια ζητήματα που άπτονται της προστασίας των δικαιωμάτων, όπως τα ακριβή κριτήρια βάσει των οποίων θα αιτιολογείται η κρίση του Συμβουλίου της Φυλακής για τη μεταγωγή στα καταστήματα αυτά, το ιδιαίτερο καθεστώς κράτησης, ο χρόνος παραμονής. Περαιτέρω, κρίσιμα ασαφής καθίσταται η επιγραμματική αναφορά στα «αυξημένα μέτρα ασφάλειας» που δύναται να ληφθούν εντός των καταστημάτων αυτών. Στην πράξη όπως επισημαίνει το Γραφείο για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα του ΟΗΕ, *οι φυλακές αυξημένης ασφάλειας μπορούν να γίνουν περιοριστικές, κατασταλτικές και βάναντες, με βάση την εσφαλμένη άποψη ότι δεν υπάρχει άλλος τρόπος να κρατηθούν με ασφάλεια τα κρατούμενα άτομα υψηλού κινδύνου*¹³. Θεμελιώδης αρχή, προβλεπόμενη στο διεθνές δίκαιο και κανόνες αναφορικά με τα κρατούμενα άτομα, είναι ότι η μεταχείρισή τους πρέπει να είναι ανθρώπινη, να σέβεται την εγγενή αξιοπρέπεια του ατόμου και να λαμβάνει τα λιγότερο απαιτούμενα περιοριστικά μέτρα. Σε κάθε περίπτωση η χρήση μέτρων σε καθεστώς «αυξημένης ασφάλειας» θα πρέπει να υπόκειται ρητά στις αρχές της αναλογικότητας και της αποτελεσματικότητας όσον αφορά τα χρησιμοποιούμενα μέσα και τους επιδιωκόμενους στόχους.

11. Σε ότι αφορά την προωθούμενη ρύθμιση σχετικά με την κατάργηση της διάταξης περί παροχής **κοινωφελούς εργασίας** αξίζει να επισημανθεί ότι αυτή έρχεται σε συνέχεια της ρύθμισης περί αναστολής της, σύμφωνα με το άρθρο 98 ν. 4623/2019. Η επ' αόριστον αναστολή της, παρότι η εναλλακτική ποινή της κοινωφελούς εργασίας προβλέπεται στον ΠΚ (άρθρο 81), συνδυαστικά με την απάλειψη της διάταξης στο προτεινόμενο Σ/Ν σηματοδοτεί την κατ' ουσία κατάργησή της. Η διαδικασία υπό την οποία μπορεί το κρατούμενο άτομο να υπαχθεί στην κοινωφελή εργασία ή / και να απολυθεί μετά την ολοκλήρωση αυτής παραμένει στο προς το παρόν Σ/Ν αρρυθμιστη και γι' αυτό δύσκολο να εφαρμοστεί. Σύμφωνα με τις θέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης¹⁴ η κοινωφελής εργασία αποτελεί παράδειγμα μείωσης του υπερπληθυσμού της φυλακής, καθώς συμβάλλει στην ανάπτυξη της επικοινωνίας των κρατουμένων με το κοινωνικό περιβάλλον και στη βελτίωση των κοινωνικών και εργασιακών τους δεξιοτήτων, επιδιώκοντας την ομαλή επανένταξή τους στην κοινωνία. Ομοίως, σύμφωνα με τις πάγιες θέσεις της, η ΕΕΔΑ προτάσσει την εφαρμογή της κοινωφελούς εργασίας καθώς συμβάλλει, μεταξύ άλλων, στη μείωση του σωφρονιστικού πληθυσμού¹⁵.

---

¹¹ **Ψήφισμα** του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 5ης Οκτωβρίου 2017 σχετικά με τα σωφρονιστικά συστήματα και τις συνθήκες κράτησης στις φυλακές (2015/2062(INI)), Σωφρονιστικά καταστήματα και συνθήκες κράτησης στις φυλακές,

¹² **Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης**, Τίτλος Αξιολογούμενης Ρύθμισης «Σχέδιο νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη με τίτλο: Αναμόρφωση και εκσυγχρονισμός Σωφρονιστικού Κώδικα – Τροποποιήσεις στον ν. 2776/1999», σ. 80.

¹³ United Nations Office on Drugs and Crime, **Handbook on the Management of High-Risk Prisoners**, Criminal Justice Handbook Series, United Nations, New York 2016.

¹⁴ Council of Europe, Committee of Ministers, **White Paper on Overcrowding**, CM(2016)121-add3, 23 August 2016.

¹⁵ ΕΕΔΑ, **Ζητήματα σχετικά με τα δικαιώματα των κρατουμένων και τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές**, 10 Απριλίου 2008.

12. Όσον αφορά τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της **υγειονομικής περίθαλψης**, στο άρθρο 27 παρ. 2 προβλέπεται για τα σωφρονιστικά καταστήματα που βρίσκονται σε απομακρυσμένες ή δυσπρόσιτες περιοχές η δυνατότητα για την από απόσταση ιατρική παρακολούθηση και παροχή κλινικής βοήθειας με χρήση υπηρεσιών τηλε-ιατρικής καθώς και η παρουσία οδοντίατρου, μονίμου ή κατ' επίσκεψη, σε κάθε Σωφρονιστικό Κατάστημα. Ακόμα, προβλέπεται η σύσταση χειρουργικού οδοντιατρικού τμήματος στο Ειδικό Κέντρο Υγείας Κρατουμένων Κορυδαλλού. Επιπρόσθετα, η πρόβλεψη σχετικά με την ίδρυση στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Γυναικών Ελαιώνα Θήβας **Ψυχιατρικού Τμήματος** γυναικών κρατουμένων καθώς και **Νοσοκομειακού Τμήματος** (Ειδικό Κέντρο Υγείας γυναικών κρατουμένων) με σύνδεση και υποστήριξη από νοσοκομειακή μονάδα του Ε.Σ.Υ. επιχειρεί να αντιμετωπίσει σημαντικά νομοθετικά κενά αλλά και να διασφαλίσει την αρχή της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φύλου και ως εκ τούτου κινείται προς τη θετική κατεύθυνση.

13. Σημειώνεται ωστόσο, ότι, παρότι οι ανωτέρω ρυθμίσεις επιχειρούν να αντιμετωπίσουν καίρια και χρόνια προβλήματα αναφορικά με την υγειονομική περίθαλψη των κρατουμένων, το Σ/Ν δεν προβλέπει εξειδικευμένη αναφορά στη ρύθμιση ζητημάτων που προκύπτουν από μεταδοτικές ασθένειες, **σύμφωνα και με την πρόσφατη εμπειρία από τον COVID-19**. Αντίθετα, το Σ/Ν παραπέμπει στη ρύθμιση των θεμάτων αυτών σε κοινή απόφαση των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη και Υγείας και ορίζει αποκλειστικά και μόνο των περιορισμό των κρατουμένων που πάσχουν από λοιμώδες νόσημα (άρθρο 30 παρ. 5) σε ειδικό τμήμα του καταστήματος. Δεν προβλέπονται επομένως απαραίτητα και συνδυαστικά μέτρα για την ασφάλεια της υγείας όλων, κρατουμένων και προσωπικού. Ειδικότερα, η ΕΕΔΑ ως προς το σκέλος αυτό, έχει εκφράσει δημοσίως τις απόψεις της μέσα από εκθέσεις και συστάσεις¹⁶ υπό το φως των επιπτώσεων της πανδημίας σε κρατούμενα άτομα. Έχει τονίσει δε, ότι η πανδημία βρήκε τις φυλακές υπερπλήρεις με κρατούμενα άτομα και προσωπικό να αντιμετωπίζουν υψηλό κίνδυνο, αφού ζουν και εργάζονται σε χώρους όπου είναι ιδιαίτερα δύσκολο να εφαρμοστούν οι συστάσεις των ειδικών για φυσική αποστασιοποίηση και απομόνωση, ενώ ταυτόχρονα ο κίνδυνος αυτός πολλαπλασιάζεται στις κλειστές δομές, όπως επισημαίνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, καθώς η διάδοση και διασπορά του COVID-19 σε αυτές γίνεται με πολύ μεγαλύτερη ταχύτητα σε σχέση με τον ανοικτό πληθυσμό¹⁷. Ταυτόχρονα, η πρόσβαση των κρατούμενων σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη παραμένει ελλιπής, ενώ και οι περιπτώσεις μεταγωγής προς νοσηλευτικά ιδρύματα μειώθηκαν εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού, αλλά και προς αποφυγή του κινδύνου διασποράς του ιού κατά την επαναμεταγωγή των κρατουμένων στα καταστήματα κράτησης.

14. Σε ότι αφορά την **εκπαίδευση των κρατουμένων**, η προτεινόμενη ρύθμιση περί υποχρεωτικής λειτουργίας μέσα σε κάθε Κατάστημα και στο Ίδρυμα Αρωγής Αρρένων Ανηλίκων Βόλου σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθώς και δομών μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, περιλαμβανομένων και Τμημάτων Εκμάθησης Ελληνικής Γλώσσας είναι θετική. Επιπρόσθετα, θετική κρίνεται η πρόβλεψη ίδρυσης και λειτουργίας βρεφονηπιακού σταθμού όπου υπάρχουν κρατούμενες μητέρες με παιδιά και φαίνεται να λαμβάνει υπόψη τις ειδικές ανάγκες που συναρτώνται με το στάδιο ανάπτυξης

---

¹⁶ Έκθεση Αναφοράς ΕΕΔΑ για τις επιπτώσεις της πανδημίας και των μέτρων για την αντιμετώπισή της στα δικαιώματα του ανθρώπου και συστάσεις προς την Πολιτεία – Οι εξαιρετικοί καιροί απαιτούν εξαιρετικές απαντήσεις, Μάιος 2021.

¹⁷ Βλ. WHO, [Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention](#), 15 March 2020, Συμβούλιο της Ευρώπης, [Δήλωση αρχών σχετικά με τη μεταχείριση των ατόμων που στερούνται της ελευθερίας τους στο πλαίσιο της πανδημίας του κορωνοϊού \(COVID-19\)](#), 20 Μαρτίου 2020.

του παιδιού.

15. Όσον αφορά τις **επισκέψεις ανήλικων τέκνων** ηλικίας μέχρι οκτώ (8) ετών, θετική κρίνεται η πρόβλεψη σύμφωνα με την οποία το Συμβούλιο Φυλακών, με αίτημα του κρατουμένου ή ειδικού επιστήμονα του καταστήματος κράτησης, δύναται να αποφασίσει την ειδικότερη διαμόρφωση του τόπου και τρόπου επικοινωνίας με γνώμονα το συμφέρον του ανήλικου. Επιφυλάξεις ωστόσο εγείρονται ως προς την επιλογή του συγκεκριμένου ορίου ηλικίας, πολλώ δε μάλλον που ουδόλως παρέχονται διευκρινίσεις επ' αυτής στην Ανάλυση Συνεπειών Ρύθμισης. Αναφορικά με τις επισκέψεις των κρατουμένων γενικότερα, το Σ/Ν **αποκλείει τη δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων** κατά της κρίσης του αρμόδιου οργάνου δικαστικού λειτουργού επί προσφυγής κατά της απόφασης του Συμβουλίου Φυλακών **που απαγορεύει ή περιορίζει τη δυνατότητα επισκέψεων, θέτοντας περιορισμούς στην άσκηση του δικαιώματος των κρατουμένων στη διά ζώσης επικοινωνία με οικεία πρόσωπα.**

16. Η εξ αποστάσεως **επικοινωνία** των κρατουμένων προβλέπεται ότι θα πραγματοποιείται πλέον **και ηλεκτρονικά** μέσω των εγκαταστημένων στο Σωφρονιστικό Κατάστημα ηλεκτρονικών υπολογιστών, συμβαδίζοντας με τις σύγχρονες τεχνολογίες και τις νέες δυνατότητες που ορίζονται από την διαδικτυακή επικοινωνία. Από την άλλη πλευρά όμως προστίθενται ρυθμίσεις **που περιορίζουν ή απαγορεύουν τη δυνατότητα τηλεφωνικής επικοινωνίας** βάσει της διατύπωσης «όταν προκύπτει σοβαρός κίνδυνος διατάραξης της εύρυθμης και ασφαλούς λειτουργίας του Σωφρονιστικού Καταστήματος». Η εν θέματι ρύθμιση όχι μόνο δεν περιλαμβάνει αναφορά ως προς τη διαδικασία και τους όρους περιορισμού του δικαιώματος τηλεφωνικής επικοινωνίας αλλά και αποκλείει, όπως ανωτέρω, τη δυνατότητα άσκησης ένδικων μέσων κατά της κρίσης του αρμόδιου δικαστικού λειτουργού επί της προσφυγής κατά της απόφασης του Συμβουλίου Φυλακών περί του περιορισμού ή της απαγόρευσης αυτής.

17. Αναφορικά, **με τη διατροφή των κρατουμένων** είναι θετική η ρύθμιση για τη στελέχωση κάθε καταστήματος με επαρκή αριθμό μαγείρων και η πρόβλεψη διαιτολογίου σε μητέρες και βρέφη. Σε κάθε περίπτωση όμως η ικανοποίηση ειδικών διατροφικών αναγκών του κρατουμένου αποκλειστικά και μόνο μέσω των διαθέσιμων από την υπηρεσία του καταστήματος (κυλικείο) συνιστά ασύμμετρο περιορισμό υπό την οπτική της εκμηδένισης του κινδύνου εισαγωγής απαγορευμένων ειδών.

18. Το Σ/Ν πρόσθεσε την **ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά του φύλου** ως έναν εκ των λόγων μεταγωγής και η αναγνώριση αυτή είναι πολύ ουσιαστική, ωστόσο για λόγους πληρότητας προτείνουμε την προσθήκη της έκφρασης φύλου. Επιπλέον, δεν προβλέπεται κάποια άλλη ειδική ρύθμιση για τα διεμφυλικά άτομα, παρότι η πρόσφατη Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας συνιστά στις ελληνικές αρχές να χαράξουν ειδικές κατευθυντήριες γραμμές για τη διαχείριση των διεμφυλικών ατόμων και την κάλυψη των ιδιαίτερων αναγκών τους σύμφωνα με τις αρχές της ίσης μεταχείρισης των κρατουμένων¹⁸.

19. Ως προς τη **μετασωφρονιστική μέριμνα** επισημαίνεται ότι δεν εισάγεται κάποια νέα ή / και νεωτερική πρόβλεψη που θα μπορούσε συμβάλλει, ουσιαστικά και αποτελεσματικά, προς

---

¹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2 Σεπτεμβρίου 2022.

την κατεύθυνση της ομαλής επανένταξης μετά την αποφυλάκιση, πέραν των όσων ήδη προβλέπονταν στον (υπό τροποποίηση) Σωφρονιστικό Κώδικα του 1999.

20. Τέλος, το Σ/Ν, όπως και το σύνολο των σχεδίων νόμου και των νόμων στην Ελλάδα, **αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στο αρσενικό γραμματικό γένος**, με εξαίρεση βέβαια τις περιπτώσεις που οι προωθούμενες ρυθμίσεις αφορούν γυναίκες. Το Σ/Ν οφείλει να ακολουθήσει ουδέτερη ή συμπεριληπτική ως προς το φύλο γλώσσα, καθώς η γλώσσα αντανακλά και επηρεάζει δυναμικά νοοτροπίες, συμπεριφορές και αντιλήψεις¹⁹. Ακόμα, το Σ/Ν οφείλει να ακολουθήσει τον όρο «**άτομα με αναπηρίες**», ο οποίος έχει καθιερωθεί και αναγνωρίζεται σε σειρά άρθρων του Συντάγματος²⁰ αντί του όρου «άτομα με ειδικές ανάγκες». Ως προς το σκέλος αυτό, το Σ/Ν χρίζει ουσιαστικής αναδιατύπωσης με βάση την αρχή της μη διάκρισης και την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και την προστασία των ατόμων με αναπηρία.

21. Σε συνέχεια όλων όσων επισημάνθηκαν ανωτέρω, η ΕΕΔΑ οφείλει να υπενθυμίσει στην ελληνική βουλή **τους ειδικούς κανόνες, που εκφράζουν τη διεθνή συναίνεση για τη διοίκηση των φυλακών και των συνθηκών κράτησης**, όπως τις *Βασικές Αρχές για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων* (1990)²¹, τους *Πρότυπους Ελάχιστους Κανόνες των Ηνωμένων Εθνών για τη Μεταχείριση των Κρατουμένων* (2015)²², τους Αναθεωρημένους Ευρωπαϊκούς Κανόνες για τις φυλακές (2020)²³, τα πρότυπα ΕΠΒ (CPT)²⁴. Η ΕΕΔΑ μνημονεύει ακόμα **τις καταδικαστικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για την Ελλάδα**²⁵ αναφορικά με την παραβίαση του άρθρου 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης) αυτοτελώς ή συνδυαστικά με το άρθρο 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Η έκδοση σειράς καταδικαστικών αποφάσεων, σύμφωνα με το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, οφείλεται στον υπερπληθυσμό και τις συνθήκες κράτησης των ελληνικών φυλακών, στην έλλειψη προσήκουσας ιατρικής περίθαλψης, ενδιαίτησης, σίτισης και υγιεινής, καθώς και σε προβλήματα επικοινωνίας με συγγενείς και σε συνδυασμό με το άρθρο 13 της ΕΣΔΑ στην έλλειψη πραγματικής προσφυγής που θα μπορούσε να προλάβει την παραβίαση δικαιωμάτων ή να την θεραπεύσει. Επίσης, η ΕΕΔΑ από **την πρόσφατη Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και**

---

¹⁹ Parliament's agreement on the Pay Transparency Directive includes gender-neutral language and intersectional lens, Press Release, 17 Μαρτίου 2022.

²⁰ *Σύνταγμα της Ελλάδας*, όπως αναθεωρήθηκε σύμφωνα με το Ψήφισμα της 25^{ης} Νοεμβρίου 2019 της 9^{ης} Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων.

²¹ UN General Assembly, *Basic Principles for the Treatment of Prisoners : resolution* / adopted by the General Assembly, 28 March 1991, A/RES/45/111.

²² UN, *The United Nations Standard Minimum Rules for the Treatment of Prisoners (unodc.org)*

²³ *Recommendation Rec(2006)2-rev* of the Committee of Ministers to member States on the European Prison Rules, (Adopted by the Committee of Ministers on 11 January 2006, at the 952nd meeting of the Ministers' Deputies and revised and amended by the Committee of Ministers on 1 July 2020 at the 1380th meeting of the Ministers' Deputies)

²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (ΕΠΒ-CPT), *Πρότυπα*

²⁵ Ενδεικτικά αναφέρονται: *Κωνσταντόπουλος και λοιποί κατά Ελλάδα*, 69781/13, 22 Νοεμβρίου 2018, *Igbo κ.ά. κατά Ελλάδα*, 60042/13, 9 Φεβρουαρίου 2017, *M. κατά Ελλάδα*, 44559/15, 16 Φεβρουαρίου 2017, *Singh και άλλοι κατά Ελλάδα*, 60041/13, 19 Ιανουαρίου 2017, *Kalandia κατά Ελλάδα*, 48684/15, 6 Οκτωβρίου 2016, *Αλεξόπουλος κ.ά. κατά Ελλάδα*, 41804/13, 6 Οκτωβρίου 2016, *Niazai κ.ά. κατά Ελλάδα*, 36673/13, 29 Οκτωβρίου 2015, *Λαυρεντιάδης κατά Ελλάδα*, 29896/13, 22 Σεπτεμβρίου 2015, *Παπαδάκης κ.ά. κατά Ελλάδα*, 34083/13, 25 Φεβρουαρίου 2016, *Μαρτζακλής κ.ά. κατά Ελλάδα*, 20378/13, 9 Ιουλίου 2015, *Παπακωνσταντίνου κατά Ελλάδα*, 50765/11, 13 Νοεμβρίου 2014.

Εξουτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης²⁶ προς την Ελληνική Κυβέρνηση, τονίζει την αναφορά ότι «τα πορίσματα της CPT τον Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 2021 στην Ελλάδα καταδεικνύουν και πάλι ότι τα κύρια προβλήματα του συνεχιζόμενου υπερπληθυσμού σε εντελώς ακατάλληλες συνθήκες και της χρόνιας έλλειψης προσωπικού εξακολουθούν να επιτείνουν τις πολλές πρόσθετες ελλείψεις στα καταστήματα κράτησης στα οποία πραγματοποιήθηκε επίσκεψη, όπως το καθεστώς εξαθλίωσης, η ανεπαρκής υγειονομική περίθαλψη και τα συνεχιζόμενα υψηλά επίπεδα βίας και εκφοβισμού μεταξύ κρατουμένων». (σ.7)

22. Συμπερασματικά, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι το Σ/Ν δεν ανταποκρίνεται, αν και θα μπορούσε, σε ουσιαστικά και κρίσιμα ζητήματα και δη στις εκκρεμότητες συμμόρφωσης που έχει η χώρα μας σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΔΔΑ και την πρόσφατη Έκθεση του Ευρωπαϊκής Επιτροπής Πρόληψης των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Εξουτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας. Χαρακτηριστικό είναι επίσης ότι ακόμα και οι ρυθμίσεις που κινούνται προς τη θετική κατεύθυνση (ιδίως ένδικο βοήθημα, υγειονομική περίθαλψη, εκπαίδευση, διατροφή, επικοινωνία) αδυνατούν λόγω των σημαντικών περιορισμών που συγχρόνως φέρουν να επιτελέσουν το σκοπό τους. Τονίζεται δε, ότι ο σωφρονιστικός σκοπός, ο οποίος διακηρύσσεται ήδη μέσω της μετονομασίας των καταστημάτων από «Καταστήματα Κράτησης» σε «Σωφρονιστικά Καταστήματα» και η ομαλή επανένταξη, η οποία προτάσσεται ως ένα εκ των τεσσάρων αντικειμένων του Σ/Ν, μέσα από ρυθμίσεις, όπως η αυστηροποίηση του πλαισίου των τακτικών και εκπαιδευτικών αδειών και η σταδιακή αποδυνάμωση των εναλλακτικών τρόπων έκτισης της ποινής, παραμένουν κενό γράμμα και δεν αποσοβούν τον κίνδυνο της υποτροπής.

23. Η ΕΕΔΑ, παρότι, δεν εκλήθη σε διαβούλευση με το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη ούτε εκλήθη να συμμετάσχει σε κανένα στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας, θα εξακολουθήσει να παρακολουθεί στενά ζητήματα που αφορούν το θεσμικό πλαίσιο των φυλακών στη χώρα μας και την εναρμόνισή του με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο και παραμένει στη διάθεση του νομοθετικού σώματος για την παροχή αναλυτικότερων στοιχείων επί των ανωτέρω ζητημάτων που ακροθιγώς τίθενται στο παρόν υπόμνημα.

---

²⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας, Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης και Εξουτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) του Συμβουλίου της Ευρώπης, 2 Σεπτεμβρίου 2022.